

Vals werk een doodzonde? Voor het Museum Valse Kunst in Vledder is het juist een goed verhaal

- Dagblad van het Noorden 25 juli 2019. Thereza Langelier



René Loesberg van Museum Valse Kunst met een Matisse die 'niet goed' is. Foto: Rens Hooyenga

Valse kunst is een doodzonde. Vraag het maar aan Johan Meijering en Cor van Loenen, al bijna twintig jaar in bitter gevecht over al dan niet vervalste Ploegschilderijen. Maar valse kunst is óók een goed verhaal; daar weten ze in het Drentse Vledder alles van.

Stel: je bent niet onbemiddeld en je houdt van mooie dingen. Je verdiept je een beetje in deze en gene kunststroming, je struint veilingen af en leert handelaren kennen, je koopt een steeds verder uitdijende collectie bij elkaar. Dit begint ergens op te lijken, denk je - en dan blijkt dat je de boot in bent gegaan. Je hebt werk gekocht dat in eufemistisch vakjargon 'niet goed' heet. Vals, in gewonemensentaal.

Juridische strijd

Je kunt dan een paar dingen doen. De Groningse kunstverzamelaar Johan Meijering koos de frontale aanval.

Sinds de Ploegschilderijen die hij in 1999 kocht van zijn vriend - toen nog wel - Cor van Loenen 'niet goed' bleken, voert hij een juridische strijd die als de Altink-affaire bekend is komen te staan. De uitspraak in het jongste hoger beroep wordt donderdag gepubliceerd.



Johan Meijering in 2008, met twee van de schilderijen die hij van Cor van Loenen kocht.

Meijering vindt dat hij in totaal recht heeft op bijna een half miljoen schadevergoeding. Van Loenen blijft volhouden dat de bewuste schilderijen wél echt door Jan Altink en andere leden van de Groninger kunstkring De Ploeg gemaakt zijn. In de rechtbank en op internet noemt hij Meijering een bedrieger. Die klaagde Van Loenen dus ook maar aan voor laster.

„De zaak heeft mijn leven verpest“, zegt Meijering (72). Maar geen haar op zijn hoofd die aan stoppen denkt. „Het gaat om rechtvaardigheid.“

Of je pakt het anders aan

Dat kun je doen. Henk Plenter en Erna Plenter-Jansen verzamelden ook kunst, en werden ook wel eens gefleest. Ze hebben geen record voor de langstlopende Nederlandse vervalsingszaak op hun naam kunnen schrijven. Zij pakten het anders aan.

In Vledder, een Drents dorp omarmd door de grenzen met Friesland en Overijssel en omgeven door bossen en grasland, wonen 2000 mensen. Er is fietsverhuur, wat horeca, en een museum dat je gerust wereldberoemd kunt noemen. Voor ieder ander museum is vals werk een doodzonde; voor het Museum Valse Kunst in Vledder juist hét lokkertje.

Wanden vol Meisjes met Parels

„'t Is druk", zegt rondleider René Loesberg tevreden. Het is een vrijdagochtend vroeg in juli, het museum is net open. Bij de entree verzamelen zich al gegadigden voor een rondleiding en er is ook een stel schoolklassen in aantocht.

Loesbergs collega's zullen eerst de zalen tonen met neppe Dalí's en Da Vinci's, het werk van anderen dan Matisse en Picasso, en de wanden vol Meisjes met Parels, niet van Vermeer. Daarna komt de glaskunst en de hedendaagse grafiek aan de beurt, die niet vervalst zijn. „Via de valse kunst lokken we mensen naar de echte", zegt Loesberg.



René Loesberg toont een van de vele Meisjes met Parels die het museum in Vledder rijk is.

Vervalser Geert Jan Jansen

Een sterk staaltje deugd maken van nood, dat is het Vledderse museum. In de jaren 90 van de vorige eeuw wonen de Plenters in Bilthoven, waar hun huis langzaam maar zeker te klein wordt voor de kunst die ze van de ene na de andere veiling halen.

Erna valt op glas en Henk houdt van grafiek; hij heeft zelfs een Matisse in zijn collectie. Dat denkt hij althans, tot hij het werkje ziet opduiken in de berichtgeving rond de arrestatie van vervalser Geert Jan Jansen in 1994.

Niets menselijks is Henk en Erna vreemd: ze balen allerverschrikkelijkst en stoppen de miskoop weg op zolder, waar het in de jaren daarna gezelschap krijgt van nog enkele zeperds. Als ze rond de eeuwwisseling het huis in Bilthoven verruilen voor het voormalige gemeentehuis van Vledder, waar ze een museum willen beginnen, is de vraag wat er met die valse zoldercollectie moet gebeuren.

Waarschuwingkamer

Weer ergens verstoppen? Door de versnipperaar? Da's ook zo wat. Ze richten een speciale valsekunstkamer in voor hun vergissingen. Als een soort waarschuwing: kunst is leuk, maar pas op als je iets koopt. En juist in die waarschuwingkamer blijven de mensen meer en meer hangen.

„Het werd het sterke punt van het museum", vat Loesberg samen. „We hebben nu zo'n tweehonderd valse werken." Loesberg kwam zelf een jaar of tien geleden in Vledder werken. Nu bestiert hij het samen met Erna - Henk is in 2010 overleden - en tientallen vrijwilligers. Het draait zo goed dat het zonder subsidie de eigen broek kan ophouden.

Mooie verhalen

Waar komt de grote aantrekkingskracht vandaan? „Er zitten altijd mooie verhalen achter vervalste kunst", zegt Loesberg. Wijlen Henk Plenter was een begenadigd verteller, die met smaak over de schelmenstreken van bijvoorbeeld Han van Meegeren of Geert Jan Jansen kon vertellen.



Loesberg en de andere rondleiders maken, naar Plenters voorbeeld, ook graag van elke zaal een spannend verhaal. Voor de gemiddelde museumbezoeker blijft het leed immers op veilige afstand.

„Horen hoe andere mensen bedonderd zijn, vinden we leuk. Helemaal omdat het vaak een beetje dikdoeners zijn, de slachtoffers van kunstvervalsing”, zegt Loesberg. „Kijk naar Han van Meegeren: die bedotte Rotterdamse havenbaronnen en Herman Göring.” Dat maakt het gemakkelijk om een soort sympathie voor de slimme vervalser te voelen. Een Robin Hood in de kunstwereld, die patsers en nazi’s te slim af is.

'Het blijft oplichting'

Toch is dat niet het plaatje waar het museum de bezoekers mee naar huis wil sturen. „Het is en het blijft oplichting, geschiedvervalsing”, zegt Erna Plenter-Jansen. Zelf heeft ze weleens echte schilderijen van Jan Altink en zijn Ploegcollega Johan Dijkstra gezien. „Daar ben je dan echt door getroffen, die doen iets met je. Het werk van een vervalser is gewoon wel mooi, maar ook niet meer dan dat. Nepperds halen de kracht van echte werken omlaag, en dat is heel erg.”

Ze ziet ‘m nog aan komen tuffen, vanaf Beilen, op zijn scooter, zijn vrouw achterop: Cor van Loenen. In 2000 bezocht hij het museum. „Ik weet niet meer zo goed wat hij

hier kwam doen", peinst ze. Loesberg - hij was er zelf niet bij, maar kent de anekdote - meent dat Van Loenen wilde exposeren in het museumgedeelte dat voor hedendaagse Drentse kunst bestemd is.

Zeker weten ze allebei wat Van Loenen zei: dat hij níets gedaan had, dat er niks waar was van al die vervalsingsaantijgingen. „Een beetje een scharrelaar", typeert Plenter-Jansen hem. „En nogal bozig."

Geen beschuldigingen

Ook Johan Meijering is in Vledder op bezoek geweest, enkele jaren later, om te vertellen over zijn queeste tegen kunstvervalsing. Ook hem herinnert Plenter-Jansen zich als 'nadrukkelijk zeker van zijn zaak' - hij liet een cd-rom met uitgebreide documentatie over de Altink-affaire achter - maar ook als 'integer'.

Wil Plenter-Jansen daarmee zeggen dat zij in het Meijering-kamp zit? Dat Van Loenen inderdaad eigen werk voor Ploegschilderijen uitgeeft, zoals Meijering al jaren bij verschillende rechtbanken bepleit? „Daar durf ik niks stelligs over te zeggen. Nee, ik ga geen beschuldigingen uitspreken." Lachend: „Ik kijk wel uit."

De bitter betwiste doeken zijn al keer op keer als 'niet goed' bestempeld, door talloze kunstkenneren, zelfs onder ede. Toch slaagde Cor van Loenen erin om twijfel te zaaien. Pas in 2012 durfde het gerechtshof in Leeuwarden twee van de tien doeken vals te noemen.



Cor van Loenen en zijn echtgenote op bezoek in het museum in Vledder in 2000.

Posters met een laagje vernis

„Het meeste valse werk waar mensen hier mee aankomen, herken ik zelf gemakkelijk", zegt René Loesberg. „Dat zijn posters met een laagje vernis. Met een vergrootglas kun je de pixels zien." Of neem de waanzinnig knullige fout waaraan hij onlangs een vervalste Arie Scheffer (1795-1858) herkende; iemand had een werk gesigneerd als Scheffer, maar met het jaartal '84 erbij. „Dat kan natuurlijk nooit."

Een niveau hoger wordt het ingewikkelder. „Een taxateur kijkt of de gebruikte verf klopt en de handtekening, maar dan gaat er ook nog veel op gevoel." Komt een doek over als een echte Ploeg, doet het iets met je? Of mist er iets? „Maar ja: een schilder kan ook z'n dag niet hebben gehad. Of misschien is een doek gerestaureerd met andere verf dan de kunstenaar zelf gebruikte. Het is niet simpel."



Rondleider René Loesberg van het Museum Valse Kunst Vledder.

Toch de moeite waard

Die boodschap blijven Loesberg en de andere rondleiders verkondigen, in het ene na het andere spannende, bizarre, grappige verhaal. Uit de zalen met schoolklassen klinkt geregeld gelach op. En een bordje aan de muur in de hal leert: „Een valse hond is niet veel an, een vals wief ok niet, maor valse kunst is de muite weerd."

Dat is uiteindelijk het verschil tussen de Plenters en Johan Meijering, of welk willekeurig ander slachtoffer van kunstvervalsing dan ook. Dat is waarom Vledder niet kiest voor vernietigen of verstoppen van valse werken. Kunstvervalsing is oplichting, misdaad, doodzonde - tuurlijk, allemaal waar. En toch is het ook de moeite waard om te bewaren. „Het wijst ons op iets waarin we jarenlang wél geloofden”, zegt Plenter-Jansen.